

Ontstaangeschiedenis van de Hervormde Gemeente te Dongen

DE HERVORMDE GEMEENTE TE DONGEN (vervolg deel 4)

A.M.C. Zom (archivaris) en Lucas van der Hoeven (sociaal wetenschapper).

Vorige delen zijn verschenen in de Samenspraken van sept. en nov. 2014, jan., feb., april en oktober 2015.

Het Rampjaren 1666 - 1672.

Lodewijk de XIV

De Tweede Engelse oorlog (1665 – 1667) geeft de bisschop van Münster de kans om zijn geschillen met de Republiek uit te vechten. Vooral de protestanten uit de Meierij vormen een doelwit. Zij worden slachtoffers van plunderingen door huurlingen uit Antwerpen, die zijn immers zeer winstgevend. Deze bendes zien deze strijd tegen de ‘Hollanders’ als een godsdienst oorlog. Zij worden uitgescholden voor ‘papenvolk en – knechten’, Veel erger zijn de gevolgen als de Franse troepen van Lodewijk de XIV in 1672 ons land binnenvallen. Daaraan voorafgaand zijn de voorraden van de boeren door de republiek opgeëist, maar is ook de tactiek van de verschroeide aarde toegepast. In 1672 raakt de Republiek der Nederlanden in oorlog met England, Frankrijk en de Duitse vorstendommen Münster en Keulen. Alleen dat deel van de Republiek, dat beschermd wordt door de befaamde waterlinie, blijft gevrijwaard van

oorlogshandelingen. In de gebieden buiten de waterlinie, gaan de vijandelijke troepen vrijelijk hun gang. Tijdens het beleg van 's-Hertogenbosch schuimen Franse soldaten het platteland van Brabant af om oorlogsschattingen op te leggen, leeftocht en brandstof te vorderen én te roven en te plunderen.

Op 20 juli 1672 wordt Dongen; dat slechts zo'n 250 huizen telt - overvallen door een groep van 1.500 Franse ruiters en dragonders, die plunderend en brandstichtend door het dorp trekken. In enkele uren tijd wordt een groot deel van het dorp in as gelegd. De soldaten beperken zich niet tot roven en brandstichten, zij gaan zich ook te buiten aan grof lichamelijk geweld jegens een aantal Dongenaren. “Den vijant..heeft gemaect een schouwburgh van alle bedenckelijke wreetheden en de jammeren”. Plunderen was vaak niet zo eenvoudig, omdat veel bewoners geld en goederen verstopten. Daarom pijnigen soldaten de Dongenaren om te weten te komen waar de buit verborgen. Ook vrouwen en meisjes moeten het ontgelden. Meer dan 80 huizen zijn er in Dongen vernield; één derde van alle woningen.

De pastorie en de kerk blijven voor brand gespaard, maar aan een plundering ontsnappen beide gebouwen niet. Vermoedelijk is het archief van de Hervormde gemeente bij deze plundering verloren geraakt, want dit archief begint pas in 1674. Dus pas met de bevestiging van de opvolger van Eliaser Lotius, Simon van Hamerstede. Opmerkelijk is eveneens dat

Lotius kort na deze plundering overlijdt. Zodoende rijst de vraag of ook hem het nodige lijfelijk geweld is aangedaan. Dit blijkt uit het verzoek aan de Prins om een Akte van Despice tot het beroepen van een opvolger, waarin staat: "... ende tsedert d'overlijden vanden selve do. Lotius door desen oorlogh...". Of dat ook inderdaad het geval is, blijkt niet uit de archieven. Lotius verschijnt in ieder geval niet in de Classis vergadering van 11 oktober 1672. Hij overlijdt eind november 1672. Daarmee zijn de beproevingen voor de dorpelingen nog niet over. In maart 1674 volgt een overstroming, die erger was dan ooit in de afgelopen eeuw. In augustus daarna treft Dongen een noodweer, waardoor de herbouwde molen en 32 woningen worden verwoest. Na het vertrek van de Fransen zes jaar later in 1678, dient de Baronie jaarlijks nog duizenden guldens aan schade vergoeding betalen.

Wordt vervolgd .....